

ЦИВІЛІСТИКА

БУЛАТ Н. М.,
аспірантка кафедри
цивільно-правових дисциплін
(Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова)

УДК 347.77

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.2-1.25>

ДОМЕННЕ ІМ'Я ЯК ЗАСІБ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ

Зростаюча поширеність використання доменних імен у сучасному інформаційному світі актуалізує проблему правової охорони цього об'єкта. Правова охорона доменного імені може бути досягнута лише шляхом відповідних законодавчих змін. Такі зміни мають ґрунтуватися на юридичному дослідженні відносин у сфері доменних імен. Зокрема, важливим питанням є визначення групи об'єктів системи права інтелектуальної власності, до якої слід віднести доменне ім'я, а також його відмежування від цих об'єктів. З огляду на це метою статті є виділення загальних ознак доменного імені як такого, що належить до засобів індивідуалізації, а також його особливостей як засобу індивідуалізації інтернет-ресурсів. У статті доменне ім'я розглядається як засіб індивідуалізації інтернет-ресурсів. Доведено, що доменне ім'я в системі об'єктів права інтелектуальної власності разом з комерційними найменуваннями, торговельними марками та географічними зазначеннями належить до засобів індивідуалізації, адже його основне призначення полягає в індивідуалізації певного ресурсу в мережі. Визначено спільні ознаки доменного імені та інших засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг (призначення, що полягає в індивідуалізації певних об'єктів, незалежність правової охорони від творчого характеру результатів інтелектуальної діяльності, наявність лише майнових прав на них). Проаналізовано окремі ознаки доменного імені як засобу індивідуалізації інтернет-ресурсів (абсолютна (невідносна) унікальність, можливість делегування доменів нижчих рівнів, індивідуалізація не учасників цивільного обороту, товарів або послуг, а інтернет-ресурсів, можливість як комерційного, так і некомерційного використання, відсутність територіальних меж дії, наявність як змістовних, так і технічних обмежень, що стосуються використання деяких символів у доменних іменах).

Ключові слова: доменне ім'я, засіб індивідуалізації, система об'єктів права інтелектуальної власності, індивідуалізація інтернет-ресурсів, ознаки засобів індивідуалізації.

Bulat N. M. A domain name as a means of internet sources individualization

The increasing popularity of domain names use in the contemporary informational world makes the problem of domain names legal protection of great topicality. In its turn, this protection can be achieved only by passing appropriate legislative changes. These changes must be based on a legal exploration of relations in a domain name sphere. In particular, it is important to find a group of intellectual property system objects to which a domain name can be related and, at the same time, to separate

a domain name from the other objects of this group. Therefore, the purpose of the paper is to determine the common features of a domain name as an object of a particular group in the system of intellectual property objects and to find its special features as a means of Internet sources individualization. The article presents an analysis of a domain name as a means of individualization. It is proved that in the system of intellectual property objects, a domain name is related to means of individualization because its main function is to individualize an Internet source. The common features of a domain name and other means of individualization are determined (their main function is to individualize some objects, their legal protection does not depend on creative nature of the results of an intellectual activity, there are only property rights to them). The special features of a domain name as a means of Internet source individualization are analyzed (absolute (non-relative) uniqueness, a possibility to delegate domains of lower levels, individualization of Internet sources, a possibility to use a domain name for both commercial and non-commercial purposes, lack of territorial limits of act, existence of not only informative but also technical limits concerning using symbols in domain names).

Key words: *domain name, means of individualization, system of intellectual property objects, Internet sources individualization, means of individualization features.*

Вступ. Зростання значущості доменного імені у сучасному інформаційному світі обумовлює необхідність правової охорони цього об'єкта. Розроблення системи науково-практичних рекомендацій з удосконалення законодавства у відповідній сфері потребує дослідження доменного імені з позиції права інтелектуальної власності. Зокрема, важливо виявити ознаки доменного імені як такого, що належить до певної групи об'єктів права інтелектуальної власності, а також його особливості, які дають змогу відмежувати цей об'єкт від суміжних понять [1, с. 114].

Доменне ім'я як засіб індивідуалізації досліджувалося низкою науковців. Так, В.В. Бонтлаб, з'ясовуючи місце доменного імені в системі об'єктів цивільного права, пропонує розглядати доменне ім'я як засіб індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг у Всесвітній мережі Інтернет [2]. А.Г. Серго, наводячи правове визначення доменного імені, вбачає його основну функцію в індивідуалізації інформаційних ресурсів у мережі Інтернет [3]. А.В. Попцов, К.І. Гладка пропонують порівняльні аналізи доменного імені з іншими засобами індивідуалізації відповідно до законодавства РФ [4, с. 21-23; 5, с. 144-149].

Водночас питання визначення доменного імені як засобу індивідуалізації вимагає подальшого дослідження. Так, необхідно виявити, які саме об'єкти покликані індивідуалізувати доменні імена (товари та послуги чи інтернет-ресурси), визначити спільні ознаки, які притаманні доменному імені та іншим засобам індивідуалізації (комерційним найменуванням, торговельним маркам, географічним зазначенням), а також проаналізувати окремі ознаки доменного імені, які дають змогу відмежувати його від суміжних понять і свідчать про самостійність цього об'єкта щодо інших засобів індивідуалізації.

Постановка завдання. Метою статті є виділення загальних ознак доменного імені як такого, що належить до засобів індивідуалізації, а також його особливостей як засобу індивідуалізації інтернет-ресурсів.

Результати дослідження. Відомо, що перелік об'єктів права інтелектуальної власності (хоча дещо умовно) прийнято поділяти на групи [1, с. 114]. На нашу думку, з урахуванням наукових досліджень, положень міжнародних договорів і національного законодавства об'єкти права інтелектуальної власності можна згрупувати таким чином:

- 1) об'єкти авторського права та суміжних прав;
- 2) об'єкти права промислової власності та прирівняні до них:
 - об'єкти патентного права (винаходи, корисні моделі, промислові зразки, а також сорти рослин і породи тварин);

- засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг (комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення);
- раціоналізаторські пропозиції, комерційні таємниці;
- 3) інші об'єкти права інтелектуальної власності, які отримали назву нетрадиційних результатів інтелектуальної діяльності (наукові відкриття, компонування напівпровідникових виробів) [1, с. 115–116].

Якщо спробувати знайти місце доменного імені в системі об'єктів права інтелектуальної власності, то стане очевидним, що доменне ім'я варто віднести до другої групи, а саме до засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів, послуг та, як потрібно додати, інтернет-ресурсів, бо головне призначення доменного імені полягає в індивідуалізації певного ресурсу в мережі [1, с. 116].

Так, інтернет-ресурси можуть містити інформацію не лише про товари, послуги, характер чи сферу діяльності юридичної або фізичної особи, що їх надає. Як справедливо зауважують А.Г. Серго, К.І. Гладка, існує чимало некомерційних проєктів, присвячених клубам за інтересами, соціальним мережам і просто сайтам про їх розробників (міні-резюме, творчість, біографія, контакти) [6, с. 17]. Ось чому, на нашу думку, доменне ім'я не можна вважати засобом індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг, адже воно індивідуалізує не ці об'єкти як такі, а саме інтернет-ресурси, які хоча й можуть містити (але не завжди містять) інформацію про вищезазначені об'єкти, проте самі по собі такими не є.

Саме позиція щодо віднесення доменного імені до засобів індивідуалізації має найбільше прихильників серед науковців. Так, Д.В. Бойко наголошує на тому, що «доменні імена за їх правовою природою слід віднести до засобів індивідуалізації як виду об'єктів інтелектуальної власності» [7]. В.В. Бонтлаб також аргументує точку зору щодо «включення доменних імен до <...> засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг, враховуючи їхню правову природу, в тому числі унікальність, словесну визначеність, та їхні функції» [2]. Як засіб індивідуалізації доменне ім'я розглядають А.Г. Серго [3], В.О. Калятін [8], М.С. Азаров [9], І.А. Щурова [10], Н.Ю. Березовська [11]. Окремої уваги у цьому контексті заслуговує аргументація А.В. Попцова, який зазначає, що «доменні імена можуть виступати у якості самостійних засобів індивідуалізації поряд із традиційними засобами індивідуалізації» [4, с. 11–12]. Свою позицію автор обґрунтовує таким чином: «доменні імена не можна ототожнювати з винаходами, промисловими зразками та корисними моделями, так як за своєю правовою природою доменні імена не відповідають найважливішим вимогам, що пред'являються до зазначених об'єктів промислової власності: змісту й умовам патентоздатності. Одночасно доменні імена не можуть відноситися і до об'єктів авторського права, оскільки вони не можуть повною мірою відповідати сутності вимог (критеріїв), що пред'являються до об'єктів авторського права <...> Доменні імена <...> не можуть <...> бути топологією інтегральної мікросхеми, а також не належать до об'єктів інтелектуальних прав на селекційні досягнення, з огляду на те, що не є сортом рослин або породою тварин <...> Єдина група об'єктів цивільних прав, до яких можна віднести доменні імена, – це засоби індивідуалізації» [4, с. 20]. Отже, визначаючи місце доменного імені в системі об'єктів права інтелектуальної власності, науковці практично одноставні у віднесенні його до засобів індивідуалізації.

Однак у Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні, схваленій Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 червня 2016 року, доменне ім'я разом з генетичними ресурсами, традиційними знаннями, фольклором віднесено до «нетрадиційних об'єктів права інтелектуальної власності та інших результатів інтелектуальної діяльності» [12]. Очевидно, під час такого висновку автори вищезгаданої Концепції виходили з новизни правового регулювання як критерію для виокремлення групи нетрадиційних об'єктів права інтелектуальної власності [1, с. 116]. Однак застосування такого критерію не дає змоги врахувати призначення доменних імен [1, с. 116]. Між тим, на нашу думку, саме призначення доменних імен має бути вирішальним фактором

для з'ясування їх місця в системі об'єктів права інтелектуальної власності [1, с. 116–117]. З огляду на це слушною є думка Н.І. Майданик, яка визначає доменні імена як нетрадиційні засоби індивідуалізації [13], ніби синтезуючи обидва підходи (той, що закладений у Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні, та той, що підтримується більшістю науковців) [1, с. 117].

Варто також зауважити, що поняття «засіб індивідуалізації» може вживатися у вузькому та широкому значеннях. Так, М.Є. Бобров пропонує розглядати індивідуалізацію як особливий процес у широкому та вузькому значеннях. У широкому значенні індивідуалізація, на думку автора, являє собою «відокремлення об'єкта індивідуалізації від інших схожих із ним об'єктів шляхом виявлення у нього чи надання йому індивідуальних ознак» [14, с. 14–15], а у вузькому значенні індивідуалізація – це «виділення (відокремлення) суб'єкта та/або об'єкта цивільних правовідносин із маси однорідних шляхом виявлення у суб'єкта та/або об'єкта чи надання суб'єкту та/або об'єкту характерних (індивідуальних) ознак» [14, с. 15]. Індивідуалізація здійснюється за допомогою системи різноманітних позначень (знаків), а саме засобів індивідуалізації [14, с. 15]. Під засобом індивідуалізації у широкому значенні М.Є. Бобров пропонує розуміти «позначення, що використовується для відокремлення об'єкта індивідуалізації від інших схожих із ним об'єктів» [14, с. 15]. Автор наводить декілька критеріїв для класифікації засобів індивідуалізації [14, с. 15–16]. При цьому найбільш важливою з теоретичної та практичної точок зору М.Є. Бобров називає класифікацію засобів індивідуалізації на ті, що регулюються законодавством, і ті, що не регулюються законодавством. Такий поділ проводиться залежно від того, чи визначений законодавством правовий режим засобу індивідуалізації [14, с. 15–16]. Засоби індивідуалізації, які регулюються законодавством, залежно від того, чи визнаються вони об'єктами права інтелектуальної власності, поділяються на засоби індивідуалізації, що визнаються об'єктами інтелектуальних прав, та ті, які не визнаються об'єктами інтелектуальних прав [14, с. 16]. Власне ті засоби індивідуалізації, що визнаються об'єктами інтелектуальних прав, складають поняття «засоби індивідуалізації» у вузькому значенні [14, с. 16–17]. Щодо доменного імені М.Є. Бобров зауважує, що нині законодавством його правовий режим не визначений [14, с. 16]. Втім, автор доходить висновку про необхідність «включення доменного імені до загальної системи засобів індивідуалізації, що визнаються законом об'єктами інтелектуальних прав [тобто до засобів індивідуалізації у вузькому розумінні] у якості самостійного засобу індивідуалізації» [14, с. 12].

Як засоби індивідуалізації доменні імена володіють певними ознаками, що притаманні цій групі об'єктів права інтелектуальної власності [1, с. 117].

Як зазначається у спеціальній літературі, «засоби індивідуалізації не є технічними рішеннями та самі по собі не є творчими досягненнями у сфері літератури, науки або мистецтва, а являють собою спеціальні позначення словесного, графічного чи іншого характеру, що використовуються для розрізнення суб'єктів цивільних правовідносин, виробленої ними продукції чи наданих послуг. Метою використання засобів індивідуалізації є необхідність позначення особи чи продукції, а не надання нових корисних властивостей новому продукту, що задовольняють певну суспільну потребу або задоволення митецьких чи інших творчих інтересів суспільства. Не спрямовані засоби індивідуалізації також на відкриття нових чи покращення існуючих результатів у різноманітних сферах техніки та технології. Ціллю використання таких позначень є забезпечення ідентифікації суб'єкта-товаровиробника, вироблених ним товарів чи наданих послуг, відмежування їх від однорідної діяльності або продукції конкурентів» [15]. «Головна їх функція – виділити об'єкт або суб'єкт із загальної маси однорідних об'єктів або суб'єктів», – зазначає щодо цього Н.Ю. Березовська [11, с. 543]. Отже, основним призначенням засобів індивідуалізації є індивідуалізація певних об'єктів. Це положення справедливо також щодо доменних імен. Специфічними ж об'єктами, які позначають доменні імена, є інтернет-ресурси [1, с. 117]. Таким чином, перша ознака доменного імені полягає в тому, що воно спрямоване на позначення, індивідуалізацію інтернет-ресурсів.

Іншою специфічною ознакою засобів індивідуалізації загалом і доменних імен зокрема є те, що для забезпечення їх правової охорони не є необхідним їх творчий характер [1, с. 117]. Творчі зусилля творця об'єкта, що є засобом індивідуалізації, не мають юридичного значення під час установлення правового режиму таких об'єктів [15]. Натомість для цього враховується можливість об'єкта виконувати розрізняльні функції та його унікальність [15]. Як зазначає А.І. Кубах, засоби індивідуалізації є результатами інтелектуальної, однак не творчої діяльності, а «у відносинах, що виникають з приводу цих об'єктів, немає такого суб'єкта, як творець» [16, с. 77]. Аналогічну точку зору висловлює, зокрема, М.Є. Бобров, зауважуючи, що «на відміну від об'єктів авторського та патентного права для засобів індивідуалізації не важливий творчий характер їх створення та сама фігура автора» [14, с. 17].

Звідси випливає наступна ознака доменних імен, а саме право на доменне ім'я не включає особисті немайнові права [1, с. 117], адже щодо засобів індивідуалізації не передбачено особистих немайнових прав, а зміст права інтелектуальної власності на такі об'єкти становлять лише майнові права [16, с. 77]. Таке положення цілком справедливо щодо доменного імені як засобу індивідуалізації інтернет-ресурсу. При цьому не варто забувати про можливість так званої кумулятивної правової охорони. Так, якщо доменне ім'я є оригінальним, то воно одночасно може розглядатись і як об'єкт-засіб індивідуалізації, і як об'єкт авторського права, при цьому саме в ролі останнього воно здатне породжувати, крім майнових прав, особисті немайнові права [17, с. 37–38].

Іноді у літературі наводяться інші спільні ознаки доменного імені та засобів індивідуалізації. Так, А.В. Попцов, окрім вищезгаданої функції індивідуалізації, виділяє такі ознаки, як комерційна цінність і здатність приносити прибуток, словесна форма вираження, виникнення прав на доменне ім'я поряд із правами на торговельну марку та географічне зазначення з моменту реєстрації, охорона прав на доменне ім'я, торговельну марку та географічне зазначення протягом певного періоду часу та необмеженість загального можливого строку чинності прав, можливість анулювання прав на доменне ім'я (торговельну марку, географічне зазначення) до спливу строку їх правової охорони, можливість передачі прав на доменне ім'я поряд із правами на торговельну марку та комерційне найменування на договірних засадах [4, с. 21–22]. К.І. Гладка наводить такі спільні ознаки доменного імені та засобів індивідуалізації, як комерційна цінність, оборотоздатність прав на них, виникнення прав з моменту реєстрації (за винятком комерційних найменувань), відсутність загального строку чинності, можливість передачі прав на доменне ім'я, торговельну марку, комерційне найменування на договірних засадах, можливість перевірки на унікальність, обмеження щодо позначень, що можуть входити до складу цих об'єктів, необхідність реєстрації [5, с. 144–149]. Однак очевидно, що, відповідно до українського законодавства, деякі з цих ознак не є спільними для всіх засобів індивідуалізації. Так, торговельні марки не обмежуються словесною формою вираження, необхідність реєстрації об'єктів, їх охорона протягом певного періоду часу з необмеженим загальним строком не стосується комерційних найменувань, можливість передачі прав на договірних засадах не поширюється на географічні зазначення. Натомість низка згаданих ознак є спільною не лише для засобів індивідуалізації, адже, зокрема, комерційну цінність можуть мати всі об'єкти права промислової власності, необхідність реєстрації об'єктів, охорона прав на них протягом певного строку, як і можливість дострокового анулювання, характерні також для об'єктів патентного права, а можливість передачі прав на договірних засадах може стосуватися практично всіх об'єктів права інтелектуальної власності.

Отже, основною спільною ознакою доменних імен і засобів індивідуалізації є їх функціональна спрямованість на індивідуалізацію певних об'єктів. Крім того, для охорони доменних імен зокрема та засобів індивідуалізації загалом неважливий їх творчий характер, відповідно, зміст прав на такі об'єкти становлять лише майнові права.

Володіючи основними ознаками, що притаманні засобам індивідуалізації, доменне ім'я водночас має певні особливості [1, с. 117].

По-перше, доменне ім'я володіє абсолютною (невідносною) унікальністю [1, с. 117]. Як зазначається у спеціальній літературі, «новизна засобу індивідуалізації розуміється не в абсолютному значенні як світова новизна, а у відносному, тобто позначення має бути новим

щодо раніше зареєстрованих чи заявлених на реєстрацію засобів індивідуалізації у межах території відповідної держави щодо однорідних товарів чи послуг або однорідного характеру господарської діяльності» [15]. Однак щодо доменного імені, то воно має володіти лише абсолютною унікальністю. При цьому у різних доменних зонах можлива реєстрація тотожних доменів, тобто домен володіє відносною унікальністю в рамках певної доменної зони [4, с. 23], натомість доменне ім'я є абсолютно унікальним. Як наслідок, по-перше, тотожні доменні імена не можуть позначати різні інтернет-ресурси, по-друге, з огляду на таку унікальність доменного імені право на його використання не може передаватися з одночасним збереженням такого права за первісним володільцем [1, с. 117–118], адже одне доменне ім'я позначає лише один інтернет-ресурс. Використовувати тотожні доменні імена для різних ресурсів технічно неможливо. Отже, особа, що передає право на використання доменного імені, автоматично втрачає право на позначення свого інтернет-ресурсу таким доменним ім'ям. При цьому особа зберігає за собою право на контент (зміст) сайту. Іншими словами, можна створити тотожний сайт, але вже з іншим доменним ім'ям. Однак використовувати первісне доменне ім'я навіть для іншого сайту неможливо.

Втім (і це можна умовно вважати другою особливістю доменного імені як об'єкта права інтелектуальної власності), володільць прав на доменне ім'я може надати іншим особам право на використання доменного імені у «своєї» доменній зоні, делегувавши відповідні домени нижчого рівня [1, с. 118]. Власне, делегування доменних імен українська судова практика визначає як «процес надання можливості певній особі користуватися певним доменним іменем» [18]. Припустимо, особа зареєструвала доменне ім'я “kazka.org”. Таким чином, вона є суб'єктом права на доменне ім'я “kazka.org” і може делегувати домени нижчого рівня. Так, вона може делегувати іншій особі доменне ім'я “narodna.kazka.org”, не втрачаючи права використовувати доменне ім'я “kazka.org”.

Третьою особливістю доменного імені можна назвати те, що, на відміну від інших засобів індивідуалізації, доменне ім'я індивідуалізує не товари (послуги) або учасників цивільного обороту, а інтернет-ресурси, які, як зазначалося раніше, хоча й можуть містити (але не завжди містять) інформацію про вищеназвані об'єкти, проте самі по собі такими не є. Так, як справедливо зазначає А.В. Попцов, доменне ім'я «індивідуалізує не товари, виконувані роботи чи послуги, а передусім інформаційний ресурс у мережі Інтернет» [4, с. 22].

Інша особливість доменного імені тісно пов'язана з попередньою та полягає в тому, що право на доменне ім'я може мати будь-яка особа, а не лише та, що виробляє товари (надає послуги), адже, на відміну від інших засобів індивідуалізації, можливим є некомерційне використання доменних імен. Так, А.В. Попцов, виділяючи розглядувану особливість доменного імені, вказує на те, що воно «може належати будь-яким суб'єктам права, включаючи органи державної влади та місцевого самоврядування» [4, с. 23]. Цю особливість виділяє також К.І. Гладка, зауважуючи, що «володільцем прав на доменне ім'я може бути, поруч з юридичною особою та індивідуальним підприємцем, фізична особа» [5, с. 149], а «сфера використання [доменного імені] не обмежена застосуванням у галузі підприємництва» [5, с. 149]. На можливість некомерційного використання доменних імен звертає увагу, зокрема, К. Комаїтіс, зауважуючи, що, якщо оцінювати доменне ім'я лише з точки зору торговельної марки, можна дійти помилкового висновку, ніби Інтернет – це лише комерційний простір [19].

До того ж варто погодитися з К.І. Гладкою, яка, окрім вищенаведених особливостей доменного імені, називає такі, як відсутність територіальних меж завдяки особливостям мережі Інтернет і наявність не лише змістовних обмежень щодо символів, які можуть складати доменне ім'я, але й технічних [5, с. 149].

Висновки. У системі об'єктів права інтелектуальної власності доменне ім'я варто віднести до засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів, послуг та інтернет-ресурсів, бо головне призначення доменного імені полягає в індивідуалізації певного ресурсу в мережі [1, с. 118]. Як засоби індивідуалізації доменні імена володіють певними ознаками, що притаманні цій групі об'єктів права інтелектуальної власності, а саме вони призначені для індивідуалізації певних об'єктів (інтернет-ресурсів), для забезпечення

правової охорони доменних імен не надається значення творчому характеру досягнутого результату, право на доменне ім'я не включає особисті немайнові права [1, с. 118]. Володіючи основними ознаками, що притаманні засобам індивідуалізації, доменне ім'я має певні особливості [1, с. 118]. Так, доменне ім'я володіє абсолютною (невідносною) унікальністю, а володілець прав на доменне ім'я має право делегувати у відповідній доменній зоні домени нижчих рівнів іншим суб'єктам [1, с. 118]. Доменне ім'я індивідуалізує не товари (послуги) або учасників цивільного обороту, а інтернет-ресурси, відповідно, можливим є некомерційне використання доменних імен, а право на доменне ім'я може мати будь-яка особа. Крім того, доменне ім'я не має територіальних меж дії, а обмеження щодо використання певних символів у доменних іменах мають не лише змістовний, але й технічний характер.

Список використаних джерел:

1. Булат Н.М. Проблемні питання визначення місця доменного імені в системі об'єктів права інтелектуальної власності. *Актуальні проблеми приватного права* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті Ю.С. Червоного (до 90-річчя від дня його народження) (м. Одеса, 15 грудня 2017 р.) / упоряд. і відп. ред. І.С. Канзафарова, В.М. Зубар. Одеса : Астропринт, 2017. С. 114–120.
2. Бонтлаб В.В. Цивільно-правове регулювання доменних імен : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. Київ, 2006. 15 с.
3. Серго А.Г. Доменные имена. Москва : Бестселлер, 2006. 368 с.
4. Попцов А.В. Правовое регулирование доменного имени в Российской Федерации : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. Москва, 2009. 36 с.
5. Гладкая Е.И. Правовой режим доменного имени в России и США : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. Москва, 2014. 214 с.
6. Серго А.Г., Гладкая Е.И. Правовое регулирование доменных имен. *Хозяйство и право. Приложение*. 2010. № 3. 49 с.
7. Бойко Д.В. Правова природа доменних імен Інтернет : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. Харків, 2005. 19 с.
8. Калятин В.О. Изменение системы объектов интеллектуальных прав в связи с принятием четвертой части Гражданского кодекса. *Закон*. 2007. № 4. С. 70–75.
9. Азаров М.С. Доменные имена в структуре гражданского и информационного права. *Информационное право*. 2010. № 2 (21). С. 14–17.
10. Щурова И.А. Доменные имена: понятие, осуществление и правовое обеспечение в предпринимательской деятельности : монография. Москва : Юридическое издательство «ЮРКОМПАНИ», 2012. 180 с. («Актуальные юридические исследования»).
11. Березовская Н.Ю. Доменное имя как объект интеллектуальной собственности. *Молодой ученый*. 2015. № 9. С. 543–544.
12. Про схвалення Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 червня 2016 р. № 402-р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/402-2016-p> (дата звернення: 21.01.2020).
13. Майданик Н.І. Здійснення права на доменне ім'я в мережі Інтернет. *Юридична Україна*. 2009. № 7 (79). С. 62–67.
14. Бобров М.Е. Средства индивидуализации товаров, работ и услуг как объекты интеллектуальных прав : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. Москва, 2013. 33 с.
15. Цивільне право України. Загальна частина : підручник / за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнєцової, Р.А. Майданика. 3-тє вид. Київ : Юрінком Інтер, 2010. 976 с.
16. Кубах А.І. Право інтелектуальної власності : навчальний посібник. Харків : ХНАМГ, 2008. 149 с.
17. Булат Н.М. Співвідношення доменних імен і літературних творів. *Economic and law paradigm of modern society*. 2019. Issue 3. P. 33–40.
18. Рішення Господарського суду міста Києва від 22 березня 2016 року у справі № 910/28172/15. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56847587> (дата звернення: 21.01.2020).
19. Komaitis K. The current state of domain name regulation: domain names as second class citizens in a markdominated world. Routledge, 2010.

